

Seletuskiri
haridus- ja teadusministri määruse „Haridus- ja teadusministri määruste muutmine seoses Haridus- ja Noorteameti loomise ning Keeleinspeksiooni ümbernimetamisega Keeleametiks“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Riigikogu võttis 3. juunil 2020. aastal vastu Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (edaspidi *seadus*), millega tehakse muudatused Vabariigi Valitsuse seadusesse ja haridusvaldkonna seadustesse eesmärgiga moodustada Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) valitsemisalasse Haridus- ja Noorteamet (edaspidi *ühendamet*) ja nimetada Keeleinspeksioon ümber Keeleametiks.

Seadusega konsolideeritakse ühendametisse järgnevate organisatsioonide ülesanded:

- Eesti Noorsootöö Keskus (edaspidi *ENTK*), mis on HTMi hallatav riigiasutus;
- Sihtasutus Archimedes (edaspidi *Archimedes*);
- Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (edaspidi *HITSA*);
- Sihtasutus Innove (edaspidi *Innove*).

Lisaks viiakse ühendametisse poliitikakujundamisega mitteseotud rakendusliku iseloomuga tegevused HTMist. Keeleametis jätkatakse kõikide seni Keeleinspeksiooni osutatud teenuste pakkumist ning lisaks viiakse Keeleametisse üle keelepoliitika rakendustegevused HTMist ja Archimedesest. Kuivõrd valitsusasutuse ülesannete ring laieneb, muudetakse seadusega ka valitsusasutuse nime. Senise selgelt järelevalvega seotud „Keeleinspeksiooni“ asemel võetakse valitsusasutuse nimena kasutusele laiemate ülesannetega enam kooskõlas olev „Keeleamet“.

Eeltoodust tulenevalt on vajalik muuta haridus- ja teadusministri määrusi, et viia need kooskõlla seadusega tehtavate muudatustega. Kokkuvõtlikult märkides seonduvad haridus- ja teadusministri määruste muudatused järgnevate põhjustega:

- 1) ühendamet hakkab täitma alates 01.08.2020. a seni halduslepinguga riigi sihtasutusele üle antud ülesandeid ja sellega seoses tehakse määrustes vastavad sõnastuslikud muudatused;
- 2) Keeleinspeksioon tegutseb alates 01.08.2020. a Keeleametina ning sellest tulenevalt muudetakse Keeleinspeksiooni põhimäärust;
- 3) seoses ENTK konsolideerimisega ühendametisse alates 01.08.2020. a, tunnistatakse ENTK põhimäärus kehtetuks.

Seaduse kohaselt on ühendameti loomisega seonduvad seaduste muudatused kavandatud jõustuma 1. augustil 2020. aastal. Seega ka haridus- ja teadusministri määruste muudatused tuleb jõustada samal ajal, et tagada nende kooskõla kehtiva õigusega.

Lisaks ühendameti loomisega seonduvatele muudatustele tehakse haridus- ja teadusministri 16. augusti 2019. a määruses nr 36 „Kõrgharidustaseme ühtne hindamissüsteem ning diplomi ja akadeemilise õiendi andmise tingimused ja kord“ veel täiendavad muudatused. Akadeemilise õiendi väljastamise protsess muudetakse selgemaks. Muudatusega võimaldatakse akadeemilise õiendi kättetoimetamine tähtitud kirjaga.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kadi Mölder (tel: 735 0234, e-mail: kadi.molder@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 tunnistatakse haridus- ja teadusministri 4. märtsi 2005. a määrus nr 7 „Eesti Noorsootöö Keskuse põhimäärus“ kehtetuks.

Tulenevalt asjaolust, et ühendametisse konsolideeritakse HTMi hallatava riigiasutuse ENTK ülesanded, tunnistatakse kehtetuks ka Eesti Noorsootöö Keskuse põhimäärus.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse haridus- ja teadusministri 13. juuni 2011. a määrust nr 23 „Eesti keele tasemetunnistuse vorm ja väljastamise kord“.

Seadusega tunnistatakse kehtetuks regulatsioon, mille kohaselt võib haridus- ja teadusminister eesti keele tasemeeksami ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise ülesande, samuti tasemetunnistuste väljastamise ülesande üle anda halduslepinguga riigi sihtasutusele. Seni täitis halduslepingu alusel seda ülesannet Innove. Edaspidi väljastab tasemeeksami tunnistuse vormi Haridus- ja Noorteamet. Vormi töötab välja Haridus- ja Noorteamet koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Edaspidi hakkab seda ülesannet täitma Haridus- ja Noorteamet.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse haridus- ja teadusministri 13. juuni 2011. a määrust nr 24 „Eesti keele tasemeeksamite ülesehitus ja läbiviimise kord“.

Seadusega antakse seni halduslepingutega riigi sihtasutustel olnud haridusvaldkonda puudutavad ülesanded Haridus- ja Noorteametile. Seega edaspidi väljastab eesti keele oskust tõendava keeleoskustaseme (A2, B1, B2 ja C1) eksamite kirjelduse ja näidisülesanded näidismaterjalina oma veebilehel Haridus- ja Noorteamet.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse haridus- ja teadusministri 15. detsembri 2015. a määrust nr 54 „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“.

Seadusega tehtavate põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest nähtub, et Haridus- ja Teadusministeeriumi koordineerib tasemetööde ettevalmistamist, koostamist, läbiviimist ja hindamist ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimist ning Haridus- ja Noorteametil on üksnes koolide õpitulemuste välishindamise tulemustest teavitamise kohustus. Seaduse seletuskirja kohaselt on olnud seadusandja tahe anda tasemetööde ettevalmistamise, koostamise, läbiviimise ja hindamise ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise ülesanne Haridus- ja Noorteametile. Seetõttu on muudetavas määruses asendatud senine sõnastus „Haridus- ja Teadusministeerium või riigi sihtasutus, kes on sõlminud Haridus- ja Teadusministeeriumiga halduslepingu“ sõnastusega „Haridus- ja Noorteamet“.

Eelnõu §-ga 5 muudetakse haridus- ja teadusministri 7. juuni 2019. a määrust nr 13 „Kutseõppe kvaliteedi hindamise tingimused ja kord“.

Arvestades, et kutseõppeasutuse § 14¹ lõikes 2 asendatakse senine kvaliteedi hindamist korraldama kohustatud asutus Haridus- ja Teadusministeerium Haridus- ja Noorteametiga, ei ole muudetava määruse § 3 lõikes 6 sätestatud tekst enam asjakohane. Haridus- ja Teadusministeerium ei saa enam volitust anda kvaliteedi hindamise korraldamiseks (kuna pole seaduse kohaselt ülesande täitja) ja ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga hindamiskriteeriumite kooskõlastamine pole enam vajalik. Seega edaspidi täidab ülesannet Haridus- ja Noorteamet.

Eelnõu §-ga 6 muudetakse haridus- ja teadusministri 12. augusti 2019. a määrust nr 33 „Residentuuri lõpetamist tõendava tunnistuse statuut ja vorm“.

Määrusest jäetakse välja viide sellele, et tunnistuste ja akadeemiliste õiendite plankide tellimist ning ülikoolile edastamist saab halduslepingu alusel korraldada riigi sihtasutus ning antakse need ülesanded seoses ühendameti loomisega Haridus- ja Noorteametile.

Eelnõu §-ga 7 muudetakse haridus- ja teadusministri 16. augusti 2019. a määrust nr 36 „Kõrgharidustaseme ühtne hindamissüsteem ning diplomi ja akadeemilise õiendi andmise tingimused ja kord“.

Määruse § 9 lõikest 1 jäetakse välja viide sellele, et diplomite ja akadeemiliste õiendite plankide tellimist ja jaotamist õppeasutustele saab halduslepingu alusel korraldada riigi sihtasutus ning antakse need ülesanded seoses ühendameti loomisega Haridus- ja Noorteametile.

Määruse § 16 lõike 2 sisu muutmise eesmärgiks on teha akadeemilise õiendi väljastamise protsess selgemaks ja viia see samadele alustele § 12 lõikes 2 sätestatud diplomi väljastamisega, mille osas jõustus uus sõnastus 25. mail 2020.a. Muudatusega võimaldatakse akadeemilise õiendi kättetoimetamine tähtitud kirjaga. Akadeemilist õiendit saab kehtiva määruse kohaselt anda saajale kätte kas isiklikult või tema poolt volitatud isikule. Kõrgkoolidel on aga aina enam välisüliõpilasi, kes kontaktõpingute lõppedes suunduvad tagasi oma peamisesse elukohariiki. Käesoleval aastal naasid paljud välisüliõpilased elukohariiki seoses koroonaviiruse pandeemilise levikuga maailmas. Eestis kuulutati sellega seoses välja eriolukord 12. märtsil 2020. a. Alates 16. märtsist 2020. a kehtestati haridusasutustes liikumisvabaduse piirang, et peatada õppeasutustes tavapärase õppetöö ja viia õppetöö üle kaugõppele. Kaugõppes õpitakse ning ülikool lõpetatakse seega paljudel juhtudel välismaalt. Kuigi kehtiva määruse sõnastus võimaldab tõlgendada, et akadeemilist õiendit saab allkirja vastu kätte toimetada ka kullerfirma, on siiski sättest sellise sõnastuse puudumine tekitanud selle sisust erinevat arusaamist ning tekitanud kõrgkoolide praktikas erinevaid käsitusi. See võib osadele üliõpilastele kaasa tuua ebaproportsionaalse nõude reisida oma elukohariigist tagasi Eestisse vaid seetõttu, et akadeemilise õiendi paber kandjal olev originaaldokument kätte saada. Leiame, et sellise kohustuse panemine ja reisimisega seonduvate täiendavate kulutuste tekitamine vastselt kõrghariduse omandanud isikule ei ole põhjendatud. Seetõttu lisame määruse teksti sõnaselge võimaluse saata akadeemiline õiend adressaadile tähtitud kirjaga. Tähtitud kirjaga võib akadeemilise õiendi edastada ka kirjaliku volituse alusel määratud isikule. Niisamuti võib akadeemilise õiendi anda määratud isikule kirjaliku volituse alusel isiklikult kätte. Akadeemilisi õiendeid väljastatakse eelkõige isiklikult allkirja vastu, kuid põhjendatud juhul võib kõrgkool otsustada õiendi saatmise tähtitud kirjaga vabalt valitud ettevõtte kaudu. Kõrgkool peab seejuures veenduma, et akadeemilise õiendi edastamise viis on turvaline.

Eelnõu §-ga 8 muudetakse haridus- ja teadusministri 16. augusti 2019. a määrust nr 37 „Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord“.

Määruses tehakse seoses ühendameti loomisega kaks tehnilist muudatust. Esimese muudatusega jäetakse § 2 lõike 1 punktist 5 välja viide sellele, et riigi sihtasutus saab lepingu alusel kehtestada stipendiumi määramiseks tingimusi ning antakse vastavad õigused loodavale Haridus- ja Noorteametile.

Samuti muudetakse § 3 lõiget 3, mille kohaselt maksab erialastipendiumit ja doktorandistipendiumit lisaks õppeasutustele edaspidi Haridus- ja Teadusministeeriumiga lepingu sõlminud riigi sihtasutuse asemel Haridus- ja Noorteamet. Erivajadusega üliõpilaste stipendiumit ning asendushooldusel viibinud või eestkostja peres elanud üliõpilaste kõrghariduse omandamist toetavat stipendiumit maksab edaspidi vaid Haridus- ja Noorteamet.

Eelnõu §-ga 9 reguleeritakse määruse jõustumise aeg, milleks on 1. august 2020. aasta. Ühendamet peab alustama kõikides valdkondades tööd alates 1. augustist 2020. aastast.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Haridus- ja Noorteamet muutub valdkondlikuks kompetentsikeskuseks rakendusküsimustes. Kompetentsi koondamine ühte asutusse võimaldab seda igapäevases töös tõhusalt ära kasutada, andes suurema võimaluse üksteiselt õppida ja vähendades ühtlasi asutuste vaheliseks suhtluseks kuluvat aega.

Ülesannete koondamisega Keeleametisse tugevdatakse keelepoliitika rakendamiseks vajalikku võimekust. Keeleamet muutub üleriigiliseks kompetentsikeskuseks keelepoliitika rakendusküsimustes. Mitmed seni erinevate asutuste vahel hajunud teemad saavad konkreetse eestvedaja ja vastutaja.

Määruse jõustumise tulemusel on tagatud haridus- ja teadusministri määruste kooskõla seadusega tehtavate muudatustega. Samuti lihtsustub akadeemilise õiendi kättetoimetamise protsess. Edaspidi on võimalik seda teha tähitud kirjaga.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja eeldatavad tulud

Haridus- ja Noorteameti loomisega seonduvate tegevuste ja tekkivate kuludega on arvestatud seaduse menetluse juures. Haridus- ja teadusministri määruste muudatused on vajalikud seaduste muudatustega kooskõla tagamiseks. Muid täiendavaid kulusid määruse rakendamine kaasa ei too.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. augustil 2020. a. Jõustumine on kavandatud ühendameti loomisega seonduvate seaduste muudatuste jõustumisega samaaegselt.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Noorsootöö Keskusele, SA-le Archimedes, SA-le Innove, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Koolijuhtide Ühendusele, Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Noorsootöötajate Kogule, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusele, Eesti Keele Instituudile ja Keeleinspeksioonile.

Sille Uusna
õigusosakonna juhataja